

ПРАКТИЧЕСКАТА ПОДГОТОВКА НА СТУДЕНТИТЕ ОТ СПЕЦИАЛНОСТ „ФИЗИЧЕСКО ВЪЗПИТАНИЕ И СПОРТ“ В УСЛОВИЯТА НА ДИСТАНЦИОННО ОБУЧЕНИЕ

Гл. ас. д-р Стефан Кинов, доц. д-р Невяна Докова
Югозападен университет „Неофит Рилски“ – Благоевград

Резюме. В настоящия доклад представяме проблема за практическото обучение на студенти от бакалавърска програма „Физическо възпитание и спорт“ в условията на дистанционно обучение. За нуждите на изследването е използвана експертна оценка въз основа мнението на учители ментори за подготовката на нашите студенти, демонстрирана по време на спортно-педагогическата им практика в училище. Резултатите са използвани за обратна връзка, насочена към подобряване на практическата подготовка на студентите от специалност „Физическо възпитание и спорт“, както и за изследване влиянието на дистанционното обучение върху нивото на техните практически умения. В проучването взеха участие 17 учители ментори от 13 училища в област Благоевград и от други области в България.

Ключови думи: практическо обучение; експертна оценка; физическо възпитание; учители; обучение от дистанция

1. Постановка на проблема

Извънредните обстоятелства, свързани с внезапно възникналата и разраснала се епидемиологична обстановка от появата на SARS-CoV-2 (COVID-19), промениха изцяло социалното взаимодействие и функционирането на всички обществени сектори. Образователната система, като част от тях, беше поставена в изключително отговорната позиция да реагира адекватно и бързо за трансформиране на традиционния тип обучение, с което да успее да отговори на тези нови реалности и потребности.

Тази специфична и извънредна обстановка „принуди педагогическата общност да моделира нов тип образователна политика, разчетена върху спецификата на информационните технологии и възможностите за електронно обучение...“ (Kovachka 2021), като според автора тези нови обстоятелства предизвикват проявлението на критично мислене върху специфичните реал-

ни възможности, които предоставя образователната ни система за преодоляване на подобни кризисни ситуации.

Много са факторите, които влияят върху резултатността на образователния процес, като най-важният от тях е факторът „учител“ и неговата педагогическа подготовка (Dzhorova 2015). В условията на извънредно възникналата нужда от адаптиране на традиционния тип присъствено обучение към електронно от дистанция водещият фактор „учител“ и неговите способности за този вид адаптация имат още по-голяма роля за ефективното обучение на учениците.

Като цяло, спортнопедагогическата професия е сложна и комплексна, тъй като включва знания и умения от много различни научни области (Mileva 2020).

Търсенето, от една страна, на равновесие в съотношението между теоретичната и практическата подготовка на студентите се явява огромно предизвикателство при изготвянето на учебни планове и програми за образователните и квалификационни степени „бакалавър“ и „магистър“ във висшите училища, подготвящи педагогически кадри, а от друга страна, се явява и необходимо условие за непрекъснатото им усъвършенстване. Някои автори (Dzhorova 2016) извеждат необходимостта висшите училища да търсят и възможности за допълнително практическо обучение в реална работна среда, което да е извън планираното в учебните планове. От друга страна, предизвикателството, свързано с дистанционното практическо и теоретично обучение на студентите – бъдещи спортни педагози, е свързано с редица проблеми и нуждата от търсене на адекватни и ефективни решения. Това е още по-необходимо при реализиране на обучение в специалности с ясно изразена практическа насоченост, каквато е професията *учител по физическо възпитание и спорт*.

Учителят по физическо възпитание и спорт трябва основно да притежава необходимите знания и умения как се организират и провеждат различните форми на физическо възпитание. Той трябва да познава много добре многообразието от средства и методи за реализиране на учебния процес, но всички тези знания и умения трябва да имат реална практическа насоченост. Защото физическото възпитание е преди всичко практическа дейност и след това – всичко останало.

Освен в урочната учебна дейност учителят трябва да умее да подкрепя децата в тяхното израстване в спортната дейност и в извънурочните форми на занимания с физически упражнения и спорт (Томова 2013). И за да може спортният педагог да постигне тази професионална квалификация, е необходимо практическият дял в неговото университетско обучение да бъде равнопоставен на теоретичния.

Като цяло, практическото обучение заема значителен дял от предвидената заетост на студентите в процеса на тяхната професионална подготов-

ка (Kovachka 2014). Този вид обучение се реализира в различни форми и с различна продължителност. Своеобразен финал се явява и стажантската практика, в условията на която студентите попадат в нова и различна ситуация за продължаване на своето обучение и квалификация, разчитайки преди всичко ва себе си, на досегашната си теоретическа и практическа подготовка, на уменията си да контактуват с учениците, и на изградените си навици за работа с научно-методическа литература при подготовката на всеки урок (Kostov, Tsvetkov 2009).

По същество, специалността „Физическо възпитание и спорт“ в Югозападния университет „Неофит Рилски“ провежда подготовка на кадри – учители по физическо възпитание и спорт от I до XII клас в училищната система на Република България. Обучението е в съответствие с Класификатора на областите на висше образование и професионалните направления и се включва в област на висше образование *1. Педагогически науки*, професионално направление *1.3. Педагогика на обучението по ...*¹. Редица са индикаторите, които дават ясна представа за качеството на провежданото обучение във висшите училища, като един от тях е периодичната оценка от потребителите на кадри. В контекста на тази постановка са провеждани проучвания относно мнението на базовите учители, под чието наставничество студентите провеждат своята спортно-педагогическа практика в училище. Нуждата от ново такова изследване обаче беше породена освен от необходимостта за получаване на обратна връзка относно нивото на практическото реализиране на знанията и уменията на студентите – бъдещи спортни педагози, но и поради проучване влиянието на смесения тип обучение (присъствено и от дистанция) върху това ниво.

2. Методи на изследването

В хода на изследването са използвани следните методи:

- **анализ на литературни източници**, свързани с разглеждания научен проблем в настоящото изследване;
- **анкетен метод** за проучване мнението на учителите ментори относно демонстрираната по време на стажантската практика теоретична и практическа подготовка на студентите – бъдещи спортни педагози;
- **експертна оценка** за нивото на отделните компоненти, изграждащи спортно-педагогическата подготовка на студентите стажанти;
- **процентов анализ** за обработка и интерпретиране на получените резултати от проведеното изследване.

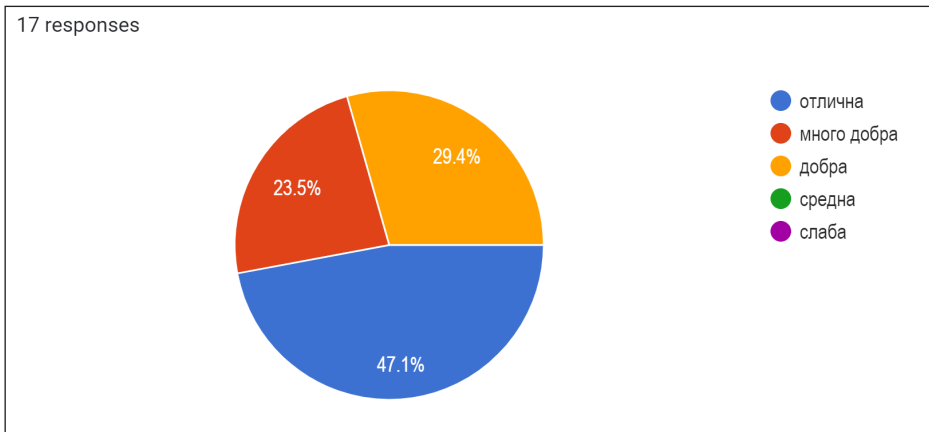
Основната изследователска цел е насочена към получаването на данни за достигнатото ниво на практически умения на студентите – бъдещи спортни педагози, придобити в резултат от тяхната теоретико-методическа подготовка в университета и в условията на обучение от дистанция, приложени в стажантската им практика в училище.

За постигането на тази цел е определен за *обект* на изследването базисната специализирана (спортно-педагогическа) подготовка на студентите, придобита в условията на смесен тип обучение (присъствено и от дистанция), а като *предмет* – нивото на формираните методико-практически умения на студентите.

Общият брой учители ментори, при които са провеждали стажантската си практика студентите през учебната 2020/2021 година, са 23-има. В настоящото изследване от тях са взели участие 17, което прави 74% представителност на извадката. Над 35% от учителите ментори са с повече от 20 години трудов стаж, като учители по физическо възпитание и спорт.

3. Резултати и анализ

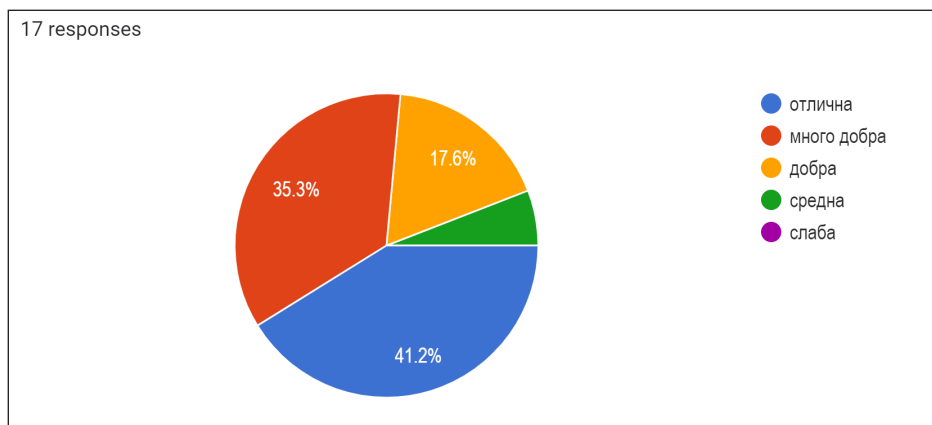
Първият въпрос от анкетната карта ни насочва към нивото на теоретичната подготовка на студентите, придобита през 4-годишния им курс на академично обучение, последната една година и половина от което премина в смесено с преобладаващо обучение от дистанция (фиг. 1). Резултатите показват, че теоретичната подготовка на студентите е на високо ниво и смесеният тип обучение в случая не е оказал съществено негативно влияние в тази посока.

Фигура 1. Как оценявате теоретичната подготовка на студентите от специалност „Физическо възпитание и спорт“?

От друга страна, при нивото на практическата подготовка (фиг. 2) се забелязва по-нисък процент на отлична оценка, дадена от страна на учителите ментори, както и наличие вече на средна оценка за този вид подготовка на студентите. В сравнение с теоретичната подготовка при практическата може да се отбележи, че влиянието на обучението от дистанция е в негативна по-

сока. Въпреки използваните в дистанционното обучение компенсаторни средства, каквито са видеоонагледените учебни материали, е трудно да се осъществи реално и качествено практическо обучение в електронна среда.

Фигура 2. Как оценявате практическата подготовка на студентите от специалност „Физическо възпитание и спорт“?

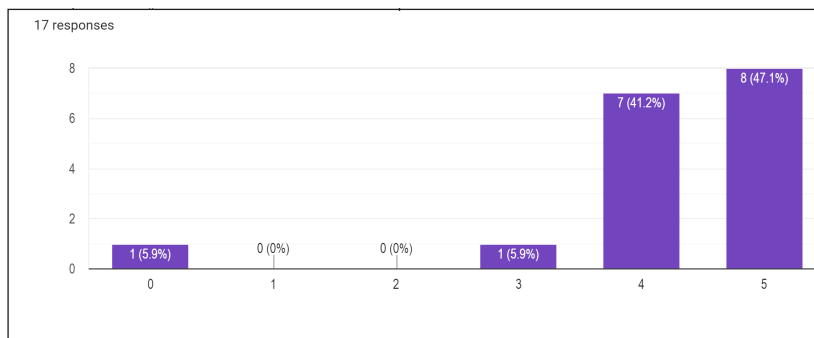
Третият въпрос от анкетното проучване, който представяме, е свързан с диференцирана оценка на методико-практическите умения на студентите по 6 вида спортни дейности – футбол, волейбол, баскетбол, хандбал, гимнастика и подвижни игри.

Оценъчната скала е както следва:

0 – нямам наблюдения; 1 – незадоволителна; 2 – задоволителна; 3 – добра; 4 – много добра; 5 – отлична.

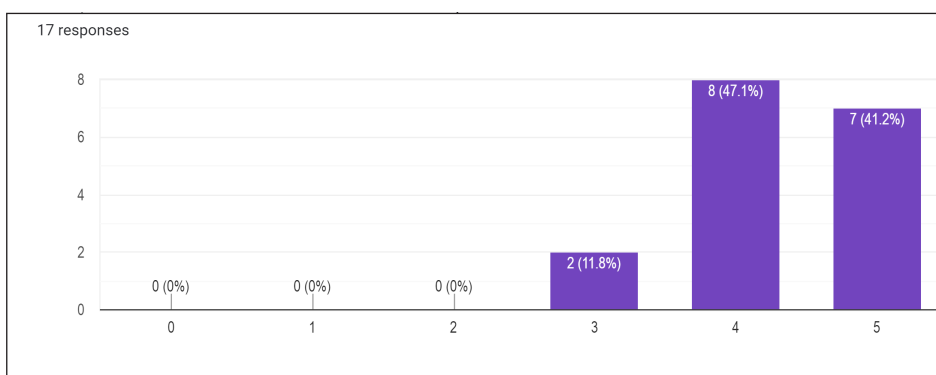
Обучението по посочените шест вида спортни дейности е реализирано в присъствена форма през първите две години от подготовката на студентите. В смесен тип обучение с преобладаваща дистанционна форма се проведе по-голямата част от текущата педагогическа практика, която по учебен план е включена в III и IV курс.

На фигура 3.1 е илюстрирана оценката за подготовката и представянето на студентите по спорта *футбол*. От получените данни се вижда, че най-висок процент от студентите имат много добри умения за преподаване на спортно-технически елементи от футболната игра. Положителен факт е, че нито един от оценените студенти не получава най-ниските *незадоволителна* и *задоволителна* оценка, което пък, от своя страна, говори за много високо ниво на преподаване на тази учебна дисциплина, застъпена в учебния план на студентите.

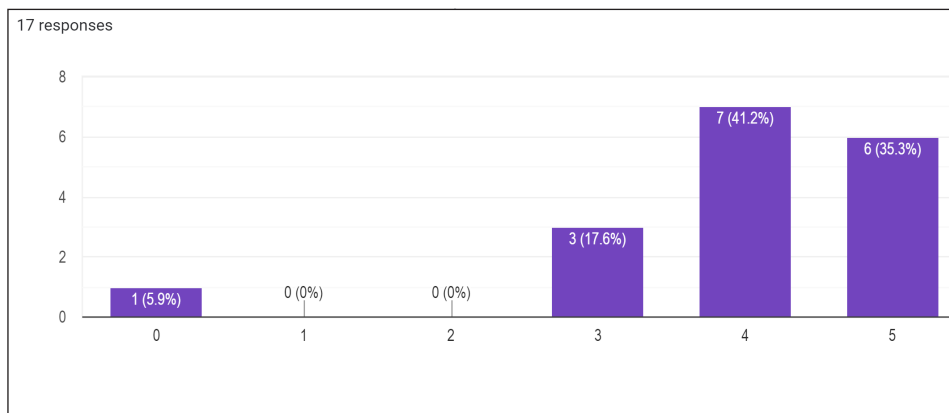

Фигура 3.1. Как бихте оценили по вид спорт подготовката и представянето на студентите от специалност „Физическо възпитание и спорт“ – футбол

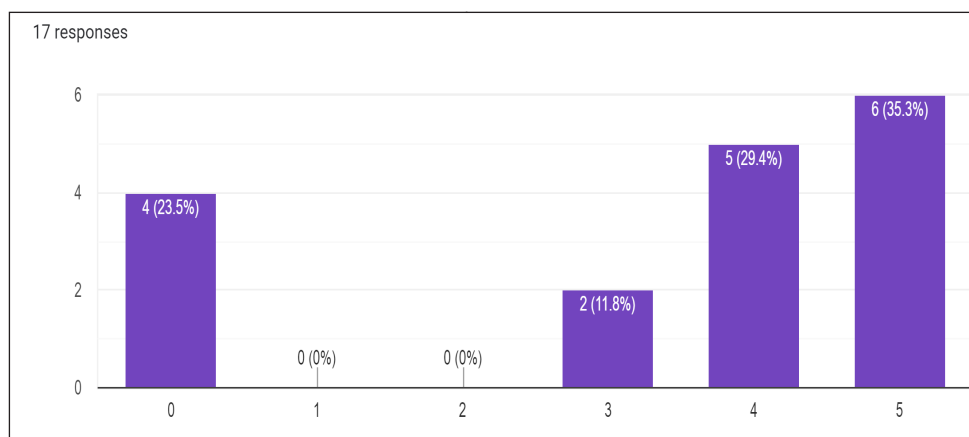
Резултатите за подготовката на студентите по *волейбол* показват, че може да се направи корекция в посока подобряване на методико-практическата им подготовка по този вид спорт (фиг. 3.3). Добра тенденция се забелязва по отношение на спортно-техническите и методическите умения на студентите по спорта *баскетбол*, което е индикатор за високо ниво на подготовката на студентите по този вид спорт (фиг. 3.2). Задълбочено внимание трябва да се обърне и на резултатите от проучването за представянето по *хандбал* (фиг. 3.4). Наблюдава се оценяване в диапазона от добра до отлична, което, от една страна, показва вариативност на оценката, а от друга страна, преобладаването на отлична такава (35,3%) е положителен индикатор както за нивото на преподаване по този вид спорт от страна на университетския преподавател, така също и за нивото на усвояване от страна на студентите.

Фигура 3.2. Как бихте оценили по вид спорт подготовката и представянето на студентите от специалност „Физическо възпитание и спорт“ – баскетбол

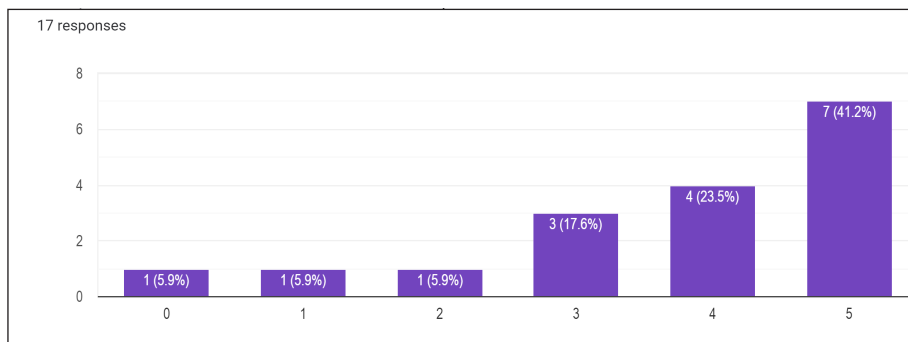

Фигура 3.3. Как бихте оценили по вид спорт подготовката и представянето на студентите от специалност „Физическо възпитание и спорт“ – волейбол

Фигура 3.4. Как бихте оценили по вид спорт подготовката и представянето на студентите от специалност „Физическо възпитание и спорт“ – хандбал

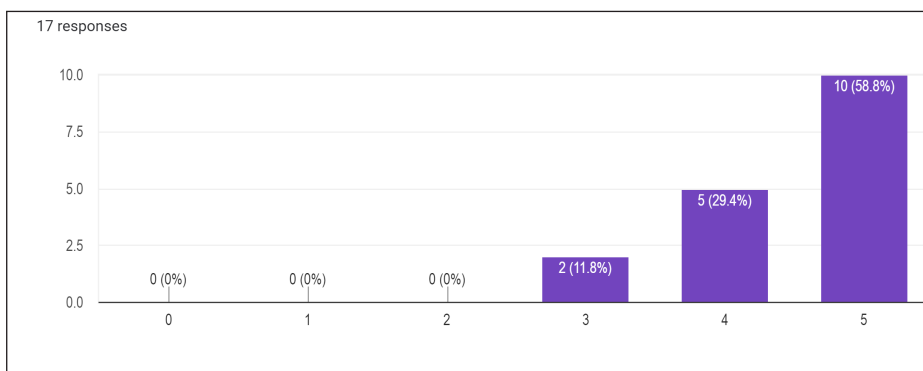
В сравнение с подготовката по спортни игри, тази в областта на *гимнастиката* има по-изразена нужда от повишаване качеството в методико-практическата подготовка на бъдещите учители по физическо възпитание и спорт. Въпреки преобладаващите отлични оценки тук се наблюдават незадоволителна и задоволителна, дадени от учителите ментори за подготовката на студентите по този вид спорт (фиг. 3.5). Това се налага още повече и от факта, че гимнастиката, като спорт, има фундаментално значение в цялостното провеждане на учебния процес по физическо възпитание и спорт в училище.

Фигура 3.5. Как бихте оценили по вид спорт подготовката и представянето на студентите от специалност „Физическо възпитание и спорт“ – гимнастика

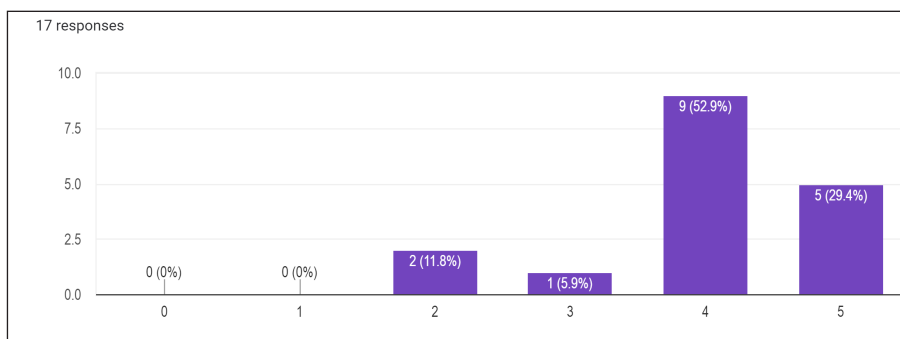
Най-висок процент от положителна оценка се наблюдава в подготовката на студентите по *подвижни игри* (фиг. 3.6). Това е изключително важно, тъй като подвижните игри заемат основно място в уроците по физическо възпитание и спорт още от I клас. Те са и базата за осъществяване на плавен преход в обучението на учениците по спортните игри, застъпени в учебната програма и в държавния образователен стандарт.

Като цяло, от така представените резултати е видно, че нивото на методико-практическата подготовка на студентите е най-добро по отношение на спортните и подвижните игри и на малко по-слабо равнище – в областта на гимнастиката.

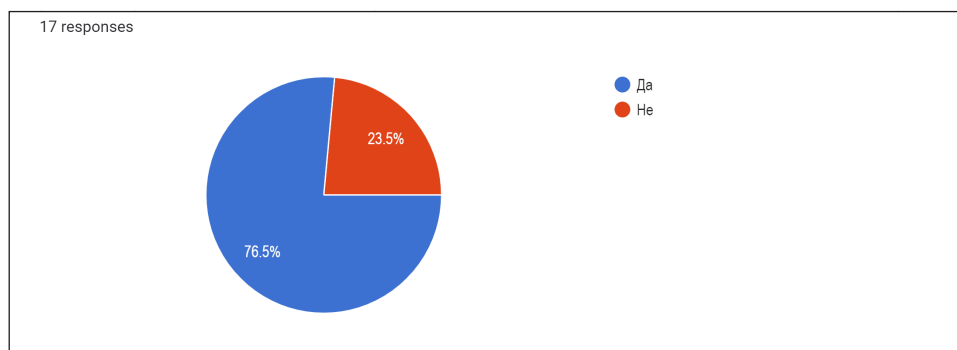
Фигура 3.6. Как бихте оценили по вид спорт подготовката и представянето на студентите от специалност „Физическо възпитание и спорт“ – подвижни игри

Ефективният учебен процес по физическо възпитание и спорт изисква от учителя да притежава и високо ниво на организационни умения, свързани със специфичните за предмета видове строй, указания и команди. В тази връзка, се вижда, че бъдещите спортни педагози притежават в голяма степен много добра и отлична оценка за този вид умения. Отчитаме, че този резултат се дължи на високото качество на провежданото присъствено практическо обучение на студентите в I и II курс, което успява да компенсира до голяма степен негативите от последвалото преобладаващо обучение от дистанция (фиг. 4).

Фигура 4. Как оценявате уменията на студентите за организиране дейността на учениците по време на урока?

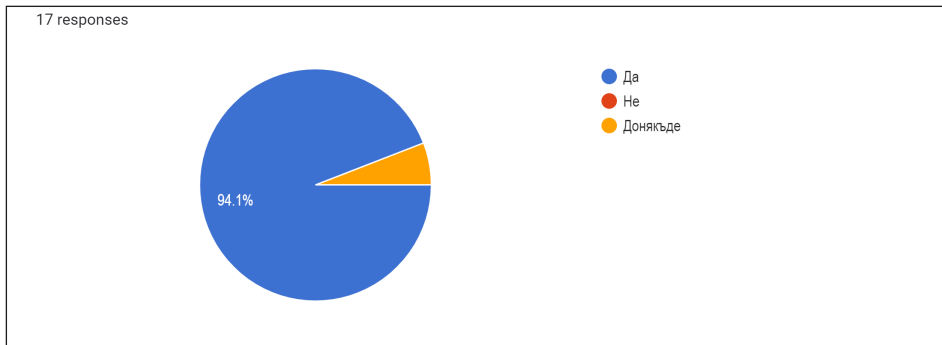
Преддипломната педагогическа практика е заложена в последния, осми семестър от учебния план на специалността и с нея приключва практическото обучение на студентите. Нейната основна цел е да провери теоретическата и

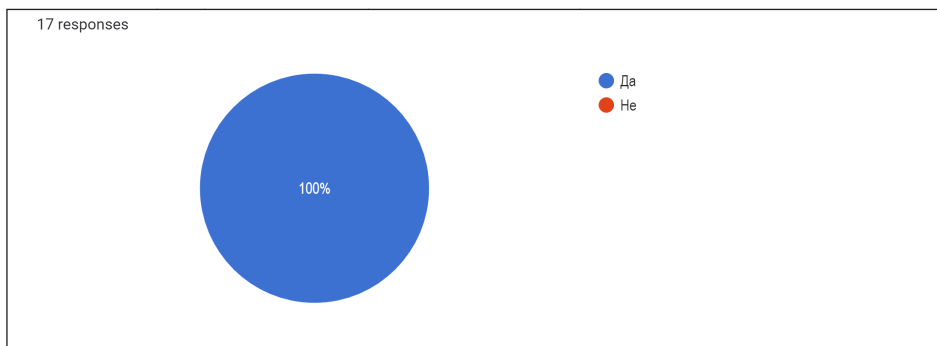
Фигура 5. Смятате ли, че 120 часа държавна преддипломна педагогическа практика в реална работна среда са достатъчни за студентите от специалност „Физическо възпитание и спорт“?

най-вече методико-практическата подготовка на бъдещите спортни педагози и готовността им да упражняват професията *учител*. В тази връзка, мнението на анкетираните базови учители е, че държавната преддипломна педагогическа практика, като време, е достатъчна в рамките на 120 учебни часа (фиг. 5). Също така следва да посочим, че в учебния план са предвидени още 135 часа текуща педагогическа практика, които предхождат провеждането на държавна преддипломна педагогическа практика в реална работна среда.

Положителен факт е много високата оценка на менторите – базови учители по ФВС, за готовността на нашите спортнопедагогически кадри да бъдат конкурентоспособни на динамично развиващия се пазар на труда (фиг. 6). От друга страна, това се явява и атестат за високото ниво на цялостната подготовка на студентите и гарантиращо условие за тяхната успешна професионална реализация.

Фигура 6. Смятате ли, че подготвяните от нас педагогически кадри са конкурентоспособни на пазара на труда?

Фигура 7. Бихте ли препоръчали наши кадри за назначаване в образователната система?

Последният въпрос от анкетната карта (фиг. 7) дава представа за цялостната положителна оценка относно подготвяните от нас бъдещи учители по физическо възпитание и спорт. Както се вижда от резултатите, 100% от анкетиранияте учители ментори биха препоръчали наши кадри за назначаване в образователната система.

4. Изводи и заключение

Практическото обучение в реална работна среда на студентите – бъдещи спортни педагози, е от изключително важно значение за тяхната успешна реализация на пазара на труда. То се явява и основен фактор за трансфер на теоретичните знания в практически умения с цел оптималното планиране и провеждане на урока по физическо възпитание и спорт. Настоящото изследване послужи от една страна, като обратна връзка, насочена към откриването на слабости и усъвършенстване на подготовката на студентите. В този контекст се очерта много добра практическа подготовка в спортните и подвижните игри, както и много добри организационни умения за провеждане на урока по физическо възпитание. От друга страна, в хода на изследването се установи, че теоретичната подготовка на студентите е на по-високо ниво в сравнение с практическата. Този резултат е логически и закономерен, което показва, че обучението от дистанция е повлияло негативно върху качеството на практическата подготовка на бъдещите спортни педагози.

БЕЛЕЖКИ

1. КЛАСИФИКАТОР НА ОБЛАСТИТЕ НА ВИСШЕ ОБРАЗОВАНИЕ И ПРОФЕСИОНАЛНИТЕ НАПРАВЛЕНИЯ (утвърден с ПМС №125 от 2002 год.; Обн. в ДВ, бр.64 от 02 юли 2002 год.)

ЛИТЕРАТУРА

- ДЖОРОВА, Б., 2016. Проект „Студентски практики“ – успешен опит за допълнително практическо обучение. *Педагогика*, Т. 88, № 1, с. 41 – 70.
- ДЖОРОВА, Б., 2015. Педагогическата практика на студента – бъдещ детски учител (опит за анализ на процеса). *Педагогическата наука, теория и практика*. Благоевград: Неофит Рилски.
- КОВАЧКА, Ю., 2021. Образователна подкрепа на деца в резидентна грижа в условията на електронно обучение (теоретични аспекти). *Педагогика*, Т. 93, № 5, с. 656 – 668.
- КОВАЧКА, Ю., 2014. *Иновативен потенциал за развитие на практическото обучение при студентите от специалност „Социална педагогика“*. София.

- КОСТОВ, К. & ЦВЕТКОВ, В., 2009. *Указания за практическо обучение на студентите. Част трета – преддипломна педагогическа практика*. Благоевград: Неофит Рилски.
- МИЛЕВА, Е., 2020. *Педагогика на физическото възпитание и спорта*. София: Авангард Прима.
- ТОМОВА, Д., 2013. *Извънкласната дейност по физическо възпитание и спорт*. Благоевград: Неофит Рилски.

REFERENCES

- DZHOROVA, B., 2016. Projekt "Studentski praktiki" – uspeshen opit za dopalnitelno praktichesko obuchenie. *Pedagogika-Pedagogy*, vol. 88, no. 1, pp. 41 – 70 [In Bulgarian].
- DZHOROVA, B., 2015. Pedagogicheskata praktika na studenta-badesht detski uchitel (opit za analiz na protsesa). *Pedagogicheskata nauka, teoria i praktika*. Blagoevgrad: Neofit Rilski [In Bulgarian].
- KOVACHKA, YU., 2021. Obrazovatelna podkrepa na detsa v rezidentna grizha v usloviyata na elektronno obuchenie (teoretichni aspekti). *Pedagogika-Pedagogy*, vol. 9, no. 5, pp. 656 – 668 [In Bulgarian].
- KOVACHKA, YU., 2014. *Inovativen potentsial za razviti na prakticheskoto obuchenie pri studentite ot spetsialnost "Sotsialna pedagogika"*. Sofia [In Bulgarian].
- KOSTOV, K. & TSVETKOV, V., 2009. *Ukazania za praktichesko obuchenie na studentite. Chast tret-a-preddiplomna pedagogicheska praktika*. Blagoevgrad: Neofit Rilski [In Bulgarian].
- MILEVA, E., 2020. *Pedagogika na fizicheskoto vazpitanie i sporta*. Sofia: Avangard Prima [In Bulgarian].
- TOMOVA, D., 2013. *Izvanklasnata deynost po fizichesko vazpitanie i sport*. Blagoevgrad: Neofit Rilski [In Bulgarian].

PRACTICAL TRAINING OF PHYSICAL EDUCATION AND SPORTS STUDENTS IN THE CONDITIONS OF DISTANCE LEARNING

Abstract. In our article we present the problem about practical training of students in bachelor program of physical education and sports in the conditions of distance learning. For the need of the experiment is used expert assessment on the basis of opinion of school teachers-mentors of our students during their sports-pedagogical practice. The results was used for feedback aimed to improving of practical training of physical education and sports students as well as to examine the influence of distance learning on the level of students practical skills. 17 teachers-mentors from 13 schools in the region of Blagoevgrad and from other regions in Bulgaria took part in the research.

Keywords: practical training; expert assessment; physical education; teachers; distance learning

✉ **Dr. Stefan Kinov, Assist. Prof.**
ORCID iD: 0000-0002-2959-6704

Dr. Nevyana Dokova, Assoc. Prof.
ORCID iD: 0000-0003-4475-6865
Faculty of pedagogy
South-West University "Neofit Rilski"
Blagoevgrad, Bulgaria
E-mail: stefankinov@swu.bg
E-mail: nevid@swu.bg